

חינוך לחיים

פרשת פנחס

בפרשות קודמות למדנו, כי לפני שנכנסו בני ישראל לארץ – הם נצטוו להרוג את סיחון מלך חשבון. בדרך צחות אמרו, מי שעושה חשבון אם הוא יכול להצליח או לא, כפי שעשו המרגלים, נופל לידי ייאוש מוחלט ומפסיד במערכה, מי שמדלג על כל החישובים והורג את "מלך חשבון", הוא זה שיזכה להיכנס לארץ המובטחת, יילחם בעוז וגם יצליח.

כלפי מה דברים אמורים? בפרשתנו ממסופר כי הקב"ה בחר ביהושע שבבוא הזמן, לאחר פטירת משה, הוא זה שינהיג את עם ישראל. וכך אמר הקב"ה למשה: קח לך את יהושע בן איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו. לכאורה, הלשון "קח לך את יהושע" טעונה ביאור. להיכן ייקח אותו משה? לשון "לקיחה" אינה מתאימה ביחס לבני אדם, כך שואל השפתי חכמים. רש"י מבאר: "קח לך – קחנו בדברים, אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום". משה רבינו היה צריך לשכנע ולפייס את יהושע שכדאי לו ליטול את שרביט ההנהגה. ואכן מיד לאחר מכן נכתב: "ויעש משה כאשר ציווה אותו ויקח את יהושע" גם שם כותב רש"י: "וייקח – לקחו בדברים והודיעו מתן שכר של פרנסי ישראל לעולם הבא".

מהדברים מבואר, שמשה היה צריך לשכנע את יהושע בכדי שיסכים לקבל על עצמו את ההנהגה. ולכאורה לא מובן. מדוע משה הוצרך לשכנע את יהושע? ממתי צריך לשכנע אדם לקבל על עצמו משרה חשובה? הרב משה שיינפלד מבאר כי מונח פה יסוד מרהיב בהבנת נפש האדם: כולנו מכירים סיטואציה של אדם ששנים רבות נמצא במקום עבודה מסוים, ובסך הכל טוב לו – הבוס נוח, המשכורת סבירה והסביבה נחמדה. מצב כזה מבורך מצד אחד, משום ש'בשורה התחתונה' העובד מרוצה והוא חש יציבות. אולם מן הצד שני, עלול מצב זה להיות קצת מסוכן. מדוע? משום שייתכן והעובד מתעלם מן הפוטנציאל הגלום בו, ייתכן שהוא מסוגל להרבה יותר וביכולתו להגיע רחוק. אך אם נבוא ונשאל אותו, מדוע אינך מחפש מקום שבו תוכל למצות את עצמך יותר? הוא יטען: כעת נוח לי, בשביל מה לחפש 'הרפתקאות' מיותרות? אדם אוהב להיות עטוף ומוגן. ככל שהאדם שוקע ב'אזור הנוחות' שלו, כך גדל הקושי שלו לצאת ממנו ולהתקדם בחיים. ולמען האמת, מבלי משים הוא מגיע לתהליך של שקיעה לבור בלי תחתית.

אזור הנוחות הוא "כלוב של זהב". הזהב מספק לאדם אשליה של עושר, כשלמעשה הוא אסיר ב"כלוב". מובן שעלינו להיות מחושבים ולא לעשות צעדים פזיזים, אולם עדיין, פעמים רבות דווקא תחושת הנוחות גורמת לנו לקבור את הפוטנציאל הגלום בתוכנו. הדברים נכונים ביחס לכל דבר, ובפרט ביחס להצלחה ברוחניות. זה מה שקרה עם יהושע. יהושע סבר שהוא ממצה את עצמו מבחינה רוחנית – "נער לא ימוש מתוך האוהל", הוא לומד תורה ללא הפסקה, טוב לו, והוא חשש שהנהגת העם אינה לכוחותיו ובשל כך. מגיע משה ומשכנע אותו שיש לו הכוחות והיכולת, וראוי הוא להנהיג את העם.

פעמים רבות ההצלחה באה רק אם אדם משכיל להעז, לאזור אומץ ולפרוץ כל מיני מחסומים דמיוניים... כי "המאמין בעצמו, הרי הוא מחדיר בקרבו כוחות בלתי מוגבלים לפעול פעולות אשר הן למעלה מכוח אנוש

ונוסיף משה מבקש מה' שימנה מישוהו כי הוא עצמו לא מוצא אדם שעונה על ההגדרות. ולכא' וכי היה אדם שמשה רבינו הכיר אותו טוב יותר מאשר את חהושע שהתורה מעידה עליו 'נער לא ימוש מתוך האוהל' אם כן מדוע משה רבינו לא ראה בתלמידו הקרוב ביותר את התכונות המתאימות להנהגה?

ההסבר ע"פ דברי הסבר מנובהרדוק בספרו 'מדרגת האדם', שהתשובה נעוצה במילים 'איש אשר רוח בו'. הקב"ה אמר למשה רבינו, אתה מחפש מנהיג שהוא בבחינת 'אלוקי הרוחות לכל בשר', כדי שיהיה 'איש על העדה', איש שיודע רוח כל אחד ואחד כפי תכונתו, טבעו, ומידותיו, ולפתור לפיהם את שאלותיו.

על כך אומר לו הקב"ה 'קח לך איש אשר רוח בו', דהיינו שיש בו הרוח להיות מנהיג על עצמו, איש שבודק את עצמו ומושל ושולט על עצמו ועל מצבי רוחו. כי אדם שהוא מנהיג על עצמו, ראוי גם להיות מנהיג על הציבור. כי בהיות רוחו כל כך חזקה עד שיכולה למשול על טבעו ומידותיו, לפתור לעצמו כל שאלותיו ותביעותיו על פי ההשקפה האמיתית, ולא לפחד מכל הרוחות שבעולם, אדם כזה מסוגל להנהיג את הציבור ולחנכם כל אחד לפי חינוכו המיוחד לו לפי דרגתו ומהותו. יהושע בן נון הוא 'איש אשר רוח בו' הוא זה שיכול להנהיג את כלל ישראל.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com